

GUVERNUL ROMÂNIEI
DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE
SECRETAR DE STAT

București, Str. Viitorului Nr. 14, 020602
2110595

www.dri.gov.ro

Tel: +40 21 2104454 / Fax: +40 21

4 decembrie 2006

MATERIAL PENTRU PRESĂ

Lansarea studiului de cercetare
«Climat interetnic în România în pragul integrării europene»

SCOP

Studiul de cercetare sociologică a avut ca scop obținerea unei imagini de ansamblu asupra atitudinii societății românești față de relațiile interetnice, gradul de toleranță/intoleranță față de persoanele aparținând minorităților naționale din România, îndeosebi maghiarii, romii și evreii, în pragul aderării României la Uniunea Europeană.

DATE TEHNICE

- La baza studiului stă sondajul de opinie „Minoritățile naționale din România. Reprezentări, intoleranță, discriminare” realizat de Colegiul Profesional de Sociologie „Max Weber”, în colaborare cu Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRIT), la solicitarea Departamentului pentru Relații Interetnice
- Perioada colectării datelor: 17 oct. – 5 noiembrie 2006
- Eșantion reprezentativ pentru populația de peste 18 ani, neinstituționalizată, din România. Interviuurile au fost realizate la domiciliul subiecților.
- Talia eșantionului: 1170 subiecți din toate regiunile României (Moldova, Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Transilvania, Crișana-Maramureș, Banat, București)
- Tip de selecție a subiecților: eșantionare de tip probabilist, multistadială, stratificată
- Variabilele de stratificare: tipul de rezidență (rural-urban), talia localității, statutul administrativ al localității, ponderea minorităților naționale în reprezentare politică locală (după rezultatul ultimelor alegeri), regiunea.
- Marja de eroare: +/- 2,9%, la un nivel de încredere de 95%

Informații pentru presă

REZULTATE, CONCLUZII

Concluziile studiului de cercetare s-au formulat prin raportare la rezultatele sondajelor cu tematică similară efectuate în 2002, respectiv 2003.

Etnocentrism

Etnocentrismul este o centrare excesivă pe propriul grup etnic cu tendințe câteodată extreme de a-i exclude pe alții doar pe criteriul apartenenței etnice.¹

	Total de acord	Mai degrabă de acord
În general, prefer să intru în contact cu români decât cu oameni din alte țări.	35,7	27,3
În general, îmi plac românii mai mult decât oamenii din alte țări.	34,1	28,1
Simt că toți românii sunt membrii unei mari familii căreia și eu îi aparțin.	45,4	32,6
Cred că toți românii ar trebui să trăiască în România.	24,6	15,5
Românii nu ar trebui să se amestece cu alte națiuni.	12,3	12,3
Oamenii de altă naționalitate decât cea română ar trebui să părăsească România.	6,2	8,5
Maghiarii din România ar trebui să se mute toți în Ungaria.	11	11,9
Evreii din România ar trebui să plece toți în Israel.	7,2	8

Grupând răspunsurile date la diferitele dimensiuni ale etnocentrismului, așa cum erau prinse în această scală rezultă următoarea tipologie:

- decentrare față de propriul grup etnic, având opinii nuanțate despre relația cu etnia proprie și cu alte etnii;
- centrare pe propriul grup dar fără a fi de acord cu excluderea altor etnii;
- etnocentrism exclusivist – centrare pe propriul grup cu tendința de a fi de acord cu excluderea altora pe criteriul apartenenței la un alt grup etnic.

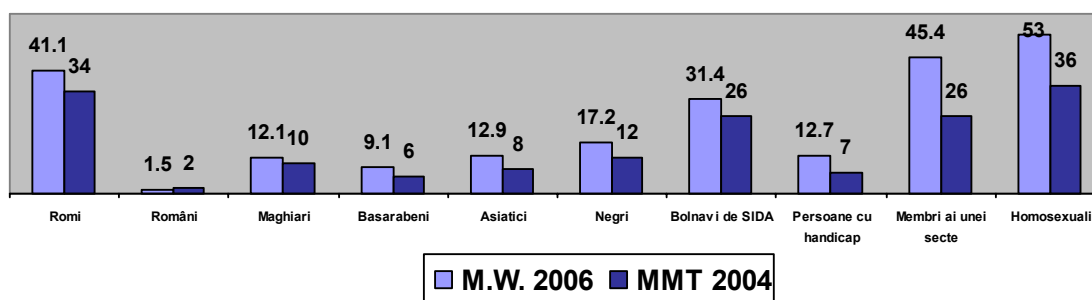
Astfel ceva mai mult de jumătate din populație (56%) este caracterizată de o raportare nuanțată la grupul propriu și față de alte etnii, ceva mai mult de un sfert (26%) se centrează pe propriul grup etnic, fiind caracterizată de o acceptare necritică a grupului și de o exaltare a calității de membru, dar fără a agreea soluții extreme de excludere a celor considerați alogeni. În final, o minoritate considerabil de voluminoasă (18%) este caracterizată de un etnocentrism exclusivist, însemnând că pe lângă centrarea exaltată pe propriului grup etnic, agreează soluții extreme pentru promovarea purității acestuia.

¹ Întrebările despre etnocentrism au fost formulate în așa fel încât să se pleze pe etnocentrismul românilor, deci toate evaluările acestui fenomen se referă exclusiv la această etnie.

Prejudecăți - creștere nu în volum, ci în intensitate

Se pare că nu a crescut semnificativ volumul populației cu prejudecăți, dar în schimb intensitatea da. Asistăm (în cazul fiecărei categorii –maghiari, romi, evrei– în legătură cu care s-au formulat întrebări referitoare la distanța socială) la o creștere ușoară a volumului populației care dorește să impună sau să mențină la muncă sau în locul unde locuiește o distanță față de anumite categorii, în special față de romi. Însă, în general prejudecățile etnice tind să se intensifice, nu neapărat în ceea ce privește volumul populației care manifestă o anumită reticență în contactele cu minoritățile etnice, ci mai degrabă în ceea ce privește intensitatea cu care aceste prejudecăți sunt asumate. Creșterea volumului populației homofobe și a intoleranței față de manifestările considerate sectare poate da motive de reflecție și îngrijorare.

Exemplu: procentaj răspunsuri “DA” la întrebarea „V-ar deranja să aveți ca vecini....?”

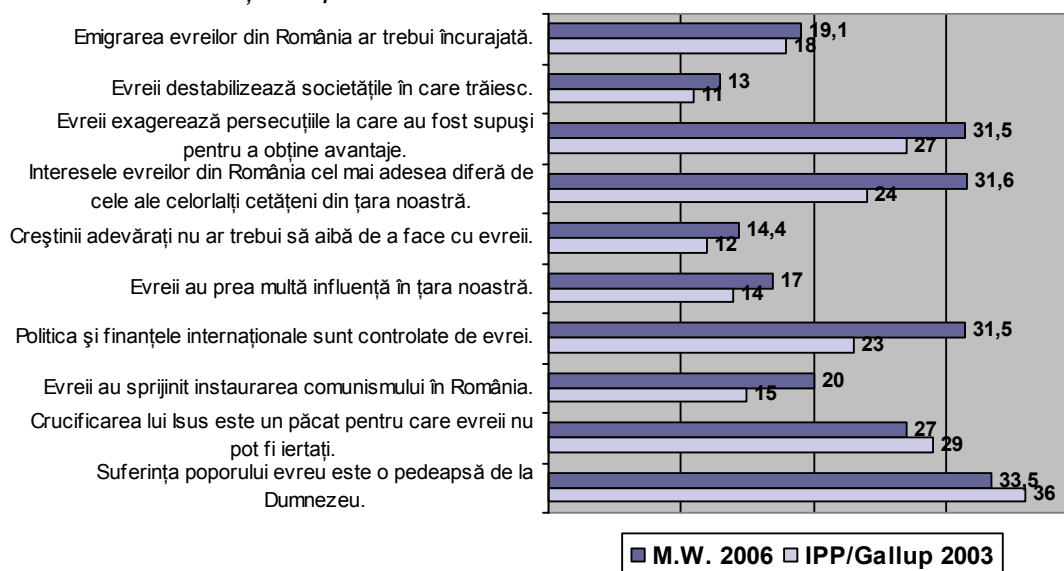
Antisemitism

Holocaustul, participarea și responsabilitatea autorităților române în exterminarea evreilor au constituit subiect intens mediatizat în ultima perioadă. În acest context nu este surprinzător faptul că a crescut considerabil ponderea populației care își exprimă o opinie în legătură cu această problemă.

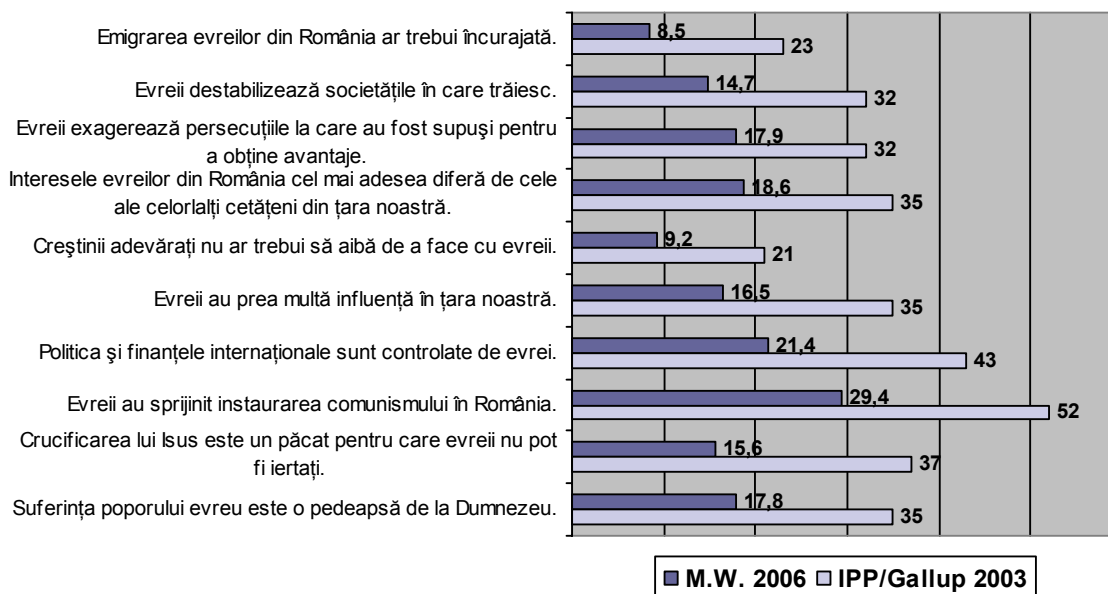
Comparativ cu 2003 în 2006 volumul acelor care au exprimat o opinie în această direcție a crescut de la 47% la 62%. În general la toate întrebările care vizează evrei s-a obținut o rată mai mare a răspunsurilor care exprimau o opinie decât s-a obținut în 2003. În acest context de conștientizare a problemei tendința generală este de creștere a acelei populații care tinde să fie de acord cu variate prejudecăți clasice despre evrei (conducători ai unui complot financiar-politic internațional, responsabili pentru instaurarea comunismului etc.). Dar se pare că mai degrabă (raportat inclusiv la proporțiile anterioare) a crescut tabăra acelor care resping asemenea idei și raportări. De exemplu proporția celor care exprimă o opinie în legătura cu afirmația „Evreii exagerează persecuțiile la care au fost supuși pentru a obține avantaje.” a crescut semnificativ.

Deci campania de conștientizare a Holocaustului și a variatelor responsabilități în acest proces în general a produs rezultate dar și anumite efecte nedorite, cum ar fi creșterea taberei celor care tind să fie de acord cu teze de factură antisemită.

Procente ACORD – întrebarea „În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații despre evrei?”

Procente „Nu știu/Nu răspund” – întrebarea „În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații despre evrei ?”

Prejudecăți împotriva romilor

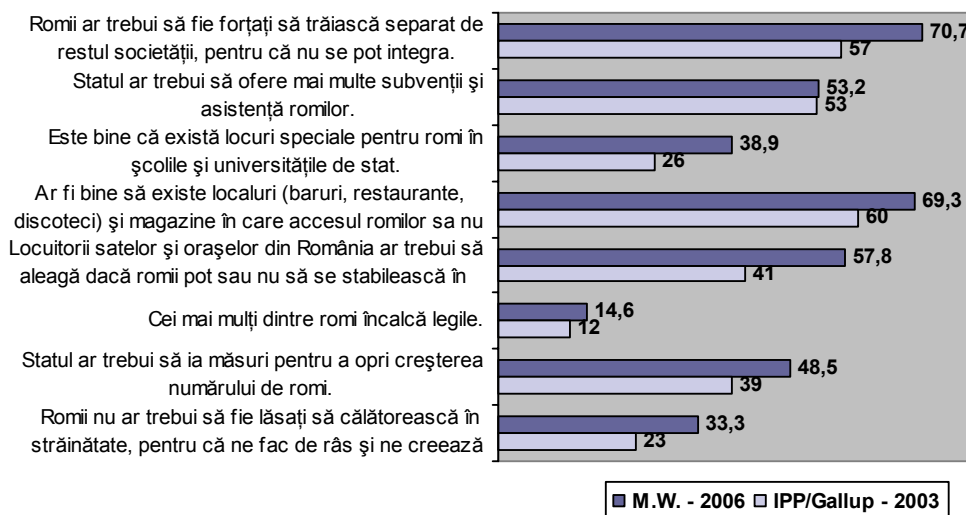
În general. În ceea ce privește stereotipii și prejudecățile față de romi, ele sunt tipice unor situații de reprezentare și raportare la minoritățile marginale și cu status scăzut. Persistă aceleași stereotipii centrale care organizează percepția socială a acestui mozaic etno-social (înapoiere, standarde diferite de cele ale majorității în raportarea la proprietatea privată, o igienă personală și o morală a muncii considerate precare). Populația cu atitudini și așteptări marcant negative față de romi s-a restrâns, dar în cadrul populației care nutrește asemenea sentimente mai degrabă putem deduce o anumită creștere a intensității sentimentelor negative față de romi.

Persistă aproape neschimbată acea cvasiconsensuală tendință de incriminare colectivă a romilor (atât în 2003 cât și acum 82% din populație este de acord cu afirmația: „Cei mai mulți dintre romi încalcă legile”).

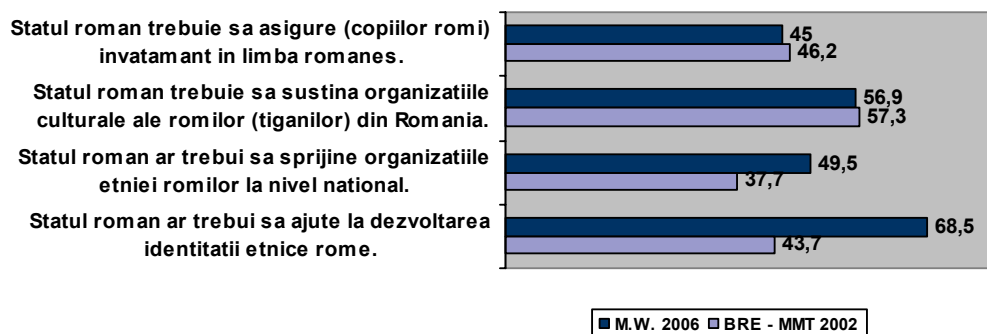
Elemente pozitive.

- Segregarea forțată a romilor este susținută de mai puțini decât acum trei ani.
- Anumite măsuri de protecție socială și afirmare cultural-identitară a romilor sunt mai degrabă sprijinite acum decât cu trei sau patru ani.
- Există un optimism legat de nivelarea diferențelor sociale și de modul de viață dintre romi și majoritate prin educație, 60% fiind în dezacord cu afirmația „Romilor nu le trebuie școală pentru că oricum nu se folosesc de ea.”

Procentaj DEZACORD – întrebarea „În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații în ceea ce îi privește pe romii (țiganii) din România?”

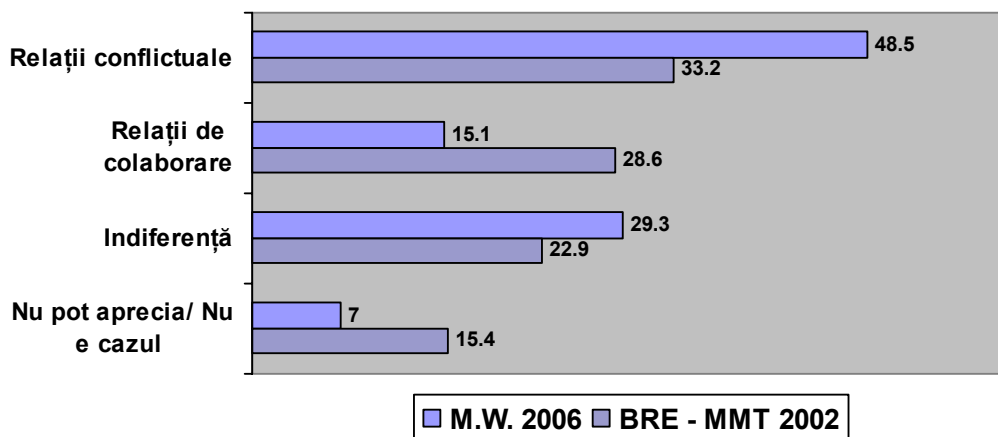
Procentaje exprimând ACORDUL (subiecți care nu sunt de etnie romă) – întrebarea „Ce părere aveți despre următoarele afirmații?”

Elemente negative.

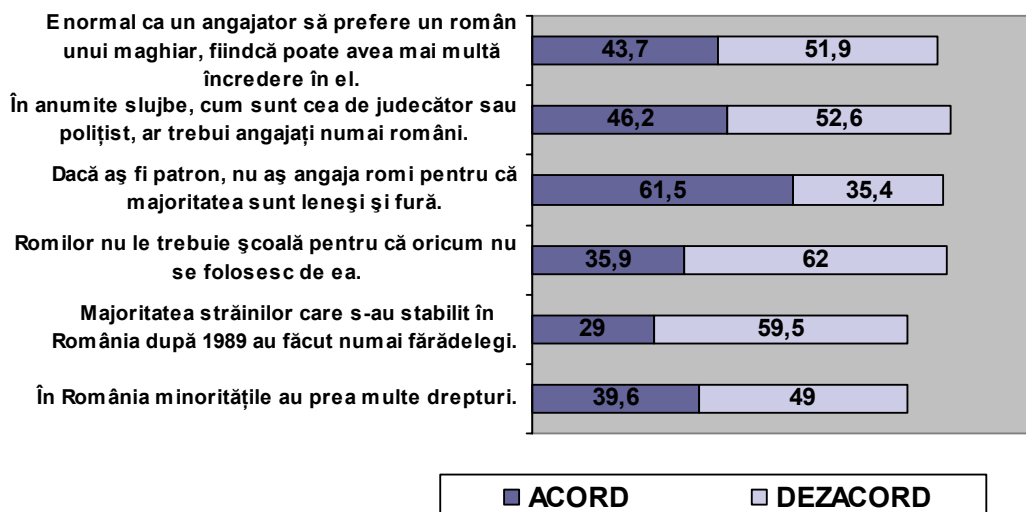
- Comparativ cu datele de acum patru ani, crește segmentul de populație care evaluează ca fiind indezirabile anumite relații sociale de proximitate (prietenie, vecinătate, etc.) cu romii.
- Crește ponderea acelor care evaluează relațiile cu romii, atât la nivel local cât și național, ca fiind mai degrabă conflictuale decât de colaborare (la nivel local ponderea acelor care mai degrabă definesc relațiile între romi și majoritatea locală ca fiind conflictuală a crescut comparativ cu 2002 cu aproape 18%). Este semnificativă creșterea ponderii celor care își exprimă o opinie în legătură cu această problemă (scăderea volumului non-răspusurilor sau a acelor care refuză să se pronunțe), ea putând indica faptul că semnificația acestei probleme crește având relevanță pentru mai multe categorii sociale, care mai înainte nu au dat importanță acestei probleme.

Procentaj – răspunsuri la întrebarea „Dintre următoarele expresii ce descriu relațiile dintre românii și romii (țigarii) din România, care vi se pare că exprimă cel mai bine realitatea?”

- Romii sunt percepuți ca fiind categoria cea mai susceptibilă a fi tratată defavorabil în contactul cu anumite instituții sau în locații sociale ce țin de practica vieții cotidiene (locul de muncă, cumpărături, etc.). Aproape trei sferturi din populație îi consideră pe romi ca fiind între categoriile sociale și etnice cele mai defavorizate. 45% îi vede clar ca fiind categoria etnică cea mai dezavantajată dacă vine vorba despre ocuparea unui loc de muncă. Vestea proastă este că această reprezentare destul de a răspândită a populației despre tratamentul diferențiat și defavorabil al romilor nu are în mod univoc conotații negative. Astfel că peste 60% din populație consideră un asemenea tratament diferențiat ca fiind legitim (fiind de acord cu afirmația „Dacă aș fi patron, nu aș angaja romi pentru că majoritatea sunt leneși și fură.”), practic aruncând vina în mod exclusiv pe romi pentru tratamentul discriminativ la care (și în opinia majorității) sunt supuși. Identificarea și localizarea discriminării romilor nu înseamnă și dezaprobarea unor asemenea practici, majoritatea populației considerând că acestea sunt componente legitime a ordinii sociale.

Răspunsuri la întrebarea În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații? (Diferențele până la 100% reprezintă NS/NR)

Maghiarii în opinia publică românească

În general, Maghiarii nu sunt considerați de opinia publică românească ca o minoritate cu status scăzut. Reprezentările sociale ale maghiarilor de către români tind către apreciere pozitivă în sfera socio-economică (harnici, civilizați), dar în ceea ce privește anumite trăsături mai largi de caracter comunitar ei sunt reprezentați ca fiind egoiști, ostili și mândri/arogați, manifestându-se relativ unitar. Deci mai degrabă sunt văzuți de majoritari ca fiind o categorie etnică problematică din perspectiva negocierii și menținerii unei formule de consens comunitar, și nu neapărat din perspectiva unei coexistențe problematice în registrul cotidian.

Anumite forme de ostilitate etnocentrică majoritară față de minoritatea maghiară (atitudini negative față de manifestări cultural-identitare maghiare, cum ar fi de exemplu folosirea în public a limbii maghiare) sunt în creștere. Dacă în 2002 aproximativ 30% dintre români se declarau deranjați de utilizarea publică a limbii maghiare acum procentajul lor a crescut la aproximativ 43. Această formă de etnocentrism apare mult mai frecvent în Dobrogea și Moldova, cel mai puțin caracteristică fiind pentru populația românească din Crișana-Maramureș, Transilvania istorică și (NB!) București.

Prejudecățile față de maghiari sunt mai degrabă în registrul relațiilor de putere decât în cel al relațiilor socio-economice. Astfel 4-5 români din 10 consideră că încrederea (mai ales în situații speciale legate de exercițiul autorității statale) este o dimensiune primordială, etnică. 48% consideră că este dezirabil ca în funcții de responsabilitate în stat și societate (de ex. judecător, polițist) să fie angajați numai români.

Tendințe pozitive

Crește în mod real suportul populației majoritare din România pentru **inițiativele statului ungar față de minoritatea maghiară**. Se face simțită o schimbare importantă de atitudine, care vizează pozitiv intervenția Ungariei în favoarea minorității maghiare.

Procentaj răspunsuri la întrebarea „Credeti că este bine dacă statul maghiar...” :

	Acord		Dezacord	
	2002	2006	2002	2006
1. încurajează învățământul cu predare în limba maghiară din România?	37,8	26	59	55
2. oferă manuale în limba maghiară?	42,9	34	54	30
3. sprijină investițiile firmelor din Ungaria în România?	64,1	57,3	31	45
4. întărește legăturile cu organizațiile politice ale maghiarilor din România?	42,4	39	51	52
5. oferă cetățenie ungară maghiarilor din România?	46	34	48	55

Se înregistrează deci o creștere a populației care acceptă ca neproblematică variatele forme de asistență cultural identitară a statului maghiar. Ceea ce ne îndreptățește să presupunem că slăbește acel clișeu de organizare a reprezentării Ungariei și a maghiarilor din România ca un complot iredentist, ca o amenințare la adresa integrității teritoriale a României.

Elemente negative

1. Dacă ne uităm pe agenda **relațiilor dintre maghiarii din România și statul român**, la anumite capitole există tendințe de evoluție defavorabilă (sau cel puțin o stagnare a unor opinii nu dominant favorabile) a opiniei publice românești.

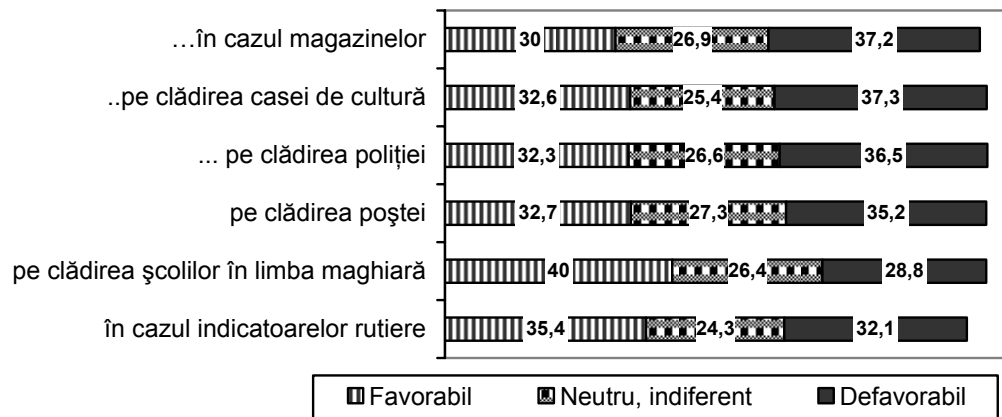
	Acord		Dezacord	
	2002	2006	2002	2006
1. Statul român trebuie să asigure (copiilor maghiari) învățământ în limba maghiară.	47,2	46,2	50,2	47,4
2. Statul român trebuie să susțină organizațiile culturale ale maghiarilor din România.	55,6	51,1	41,5	39,4
3. Județele în care maghiarii sunt majoritari trebuie să aibă o autonomie mai mare.	18,6	13,8	77,8	75,5
4. Este bine ca maghiarii din România să aibă dublă cetățenie – română și maghiară.	44,1	40,1	50,6	49,2

2. Mai degrabă dă de gândit faptul că acceptabilitatea publică a **drepturilor din domeniul educațional** în limba maghiară nu se modifică semnificativ. Cu toate că problema învățământului în limba maghiară, comparativ cu perioada de referință 2000-2002 este mai puțin tematizată de mass media și cu atât mai puțin de politică (fapt reflectat și de volumul mai redus în 2006 a acelor care dau un răspuns la această întrebare) practic încă divide opinia publică având și la ora actuală un volum aproximativ egal de sprijinitori și de oponenți.

3. Situația este la fel și în cazul unui alt set de drepturi lingvistice, și anume legislația care implică o anumită pluralizare a **peisajului lingvistic** prin promovarea (în anumite situații definite prin lege) de inscripții multilingve (de regulă bilingve): a indicatoarelor rutiere cu numele localități, inscripționarea unor instituții aflate în subordinea administrațiilor locale sau centrale (primării, prefecturi, școli, poștă, poliție etc.).

Cert este că primele măsuri luate în acest sens și anume plasarea de indicatoare rutiere bilingve nu s-a bucurat de sprijinul unanim al clasei politice. Astfel că anumite sensibilități locale care au fost zgândărite de plasarea unor indicatoare rutiere bilingve nu numai că nu au fost liniștite ci mai degrabă alimentate de ambivalența cu care majoritatea actorilor politici de la nivel local și central s-au raportat la paragrafele de lege care promovau acest pluralism al peisajului lingvistic. Această ambivalență se regăsește și la nivelul opiniilor, atitudinilor referitoare la inscripționarea bilingvă.

**În localitățile din România în care trăiesc mulți maghiari ar trebui
să fie înscrisii și în maghiară (%)***

*Numai respondenții care nu s-au declarat maghiari. Diferența până la 100% o reprezintă variantele Nu știe / Nu răspunde.

General vorbind o treime din populație este împotriva pluralizării peisajului lingvistic, ceva mai puțin de o treime are o poziție distantă (de neutralitate, nepăsare, indecizie, expectativă), iar o altă treime a populației este favorabilă pluralizării peisajului lingvistic. Este interesant că cu cât este mai mare ponderea maghiarilor într-o localitate cu atât mai mult scade ponderea acelor care sunt reticenți față de inscripțiile bilingve, dar aceasta nu înseamnă o creștere semnificativă a ponderii majoritarilor care sprijină un peisaj lingvistic plural, ci mai degrabă o creștere a populației indecișilor, a acelor care au o poziție indecisă, de expectativă. Reticența față de pluralizarea peisajului lingvistic nu se asociază neapărat cu o atracție pentru lideri politici care au avut poziții antimaghiare manifeste². Structura opiniilor celui segment care nu se orientează cu simpatie către aceste figuri politici și a acelor care se distanțează de ei tinde să fie mai mult sau mai puțin identică. Cel mai mare sprijin al pluralismului peisajului lingvistic o manifestă acei români care trăiesc în localități cu preponderență maghiară.

Sub **aspect regional** cel mai mare sprijin față de pluralizarea peisajului lingvistic există în Crișana-Maramureș și Banat³, aici nu numai că proporția majoritarilor care sunt favorabili diferitelor inscripționări este foarte ridicată (în general în jur de 45%) dar scade considerabil volumul indecișilor și a celor care sunt împotriva unor asemenea măsuri. Românii din Transilvania istorică sprijină și ei peste media națională peisajul lingvistic plural, dar aici asistăm mai degrabă la o polarizare a opiniilor, ponderea acelor care sunt defavorabili fiind la fel peste medie. Dobrogea și Oltenia sunt la polul opus, acestea fiind regiuni în care ponderea populației care se raportează pozitiv la inscripționarea bilingvă este foarte redusă (mai ales în Dobrogea), în Oltenia fiind cea mai ridicată ponderea celor care sunt reticenți față de promovarea inscripționării bilingve.

Polarizarea (în sensul de creștere atât a ponderii opiniilor favorabile cât și a celor defavorabile) apare și o dată cu creșterea **nivelului de școlaritate**, deci cu cât persoanele au mai mulți ani de școală absolvită, cu atât mai mult tind să aibă o opinie în chestiunea pluralizării spațiului lingvistic.

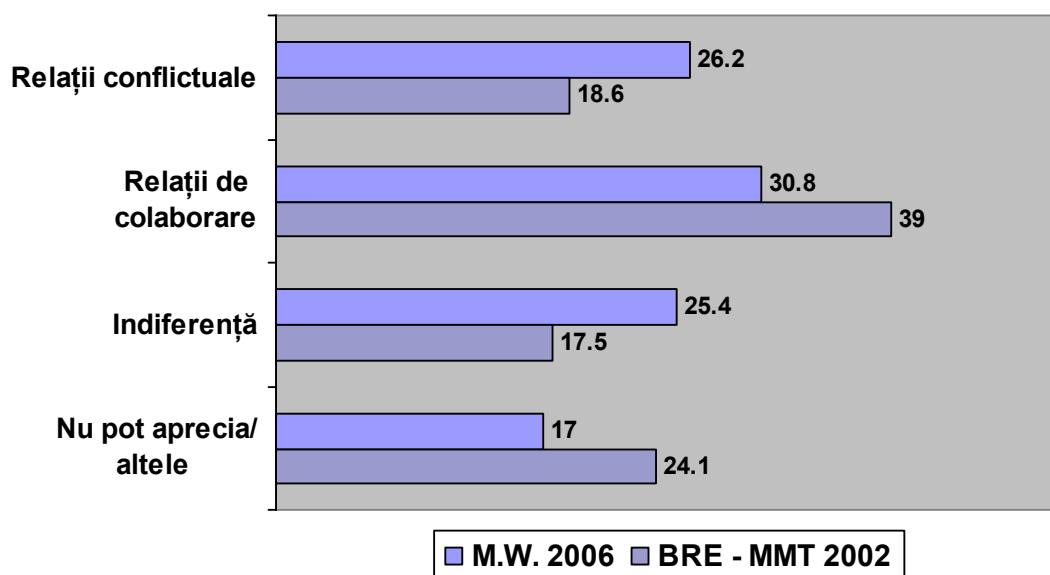
² În această categorie au intrat cei care au declarat că au încredere totală sau parțială pentru Corneliu Vadim Tudor și Gigi Becali.

³ În cazul Banatului trebuie menționat o excepție notabilă ceea ce a indicatoarelor bilingve rutiere, față de care sprijinul românilor din Banat este extrem de redus.

La nivelul reprezentării și **raportării cotidiene la maghiari** se pare că asistăm la o revigorare a unor etnocentrisme, ce se pot identifica mai ales în legătură cu formele de articulare în public a identității cultural-lingvistice (utilizarea în public a limbii maghiare). Faptul că asemenea situații îi agasează mai degrabă pe aceia care au prea puține șanse să se întâlnească cu asemenea manifestări ne indică faptul că nu avem de a face cu un stres legat de viața cotidiană, ci mai degrabă cu o expresie simbolică a unei tensiuni mai ample. Acesta este legat de procesul de renegociere (prin promovarea ideii de autonomie) a statusului simbolic politic, proces ce (în viziunea unui segment important al opiniei publice românești) reprezintă un atentat la ordinea statului național ce incumbă un set de asimetrii simbolice dintre naționalitatea titulară și cele minoritare.

Acesta poate explica și motivele pentru care **relațiile româno-maghiare** sunt definite mai degrabă conflictuale decât acum patru ani, mai mult 15% din populație consideră că în ultimul aceste relații s-au înrăutățit, 10% prefigurând o înrăutățire în continuare, în raport cu aproximativ 20% din populație care prefigurează îmbunătățirea acestor relații. Cei care prevăd îmbunătățirea relațiilor fiind să invoce Uniune Europeană în care văd un cadru normativ ce limitează anumite conduite politice destabilizatoare, cei care avansează ideea unei destabilizări mai invocă cel mai adesea atentatul reprezentat de ideea (promovată de UDMR a) autonomiei la adresa status-quo-ului etnopolitic.

Procentaj răspunsuri la întrebarea „Dintre următoarele expresii ce descriu relațiile dintre românii și maghiarii din România, care vi se pare că exprimă cel mai bine realitatea?”:

Contact: consilier personal Csilla Lőrincz
tel. 0740-827232, email: csilla.lorincz@dri.gov.ro